

voltak, hiszen egyszerre két-három kultúrának voltak a „haszonélvezői”.

A volt Jugoszlávia magyar képzőművészeiről nagyon keveset tud az anyaországi szakma, Magyarországról csak elvétve jártak művészettörténészek tanulmányozás céljából a déli határon túlra. Az alkotók közötti személyes kapcsolatok is már csak a rendszerváltozást követően bontakoztak ki, miután a művésztelepi csereprogramok lendületet vettek. Balázs-Arth Valéria páratlan publikációja nagyban segítheti a szakmai tájékozódást, s ráirányíthatja a figyelmet egy roppant érdekes és összetett – Belgrád és Budapest között feszülő – kulturális térség szellemi teljesítményének egyik fontos vonulatára, a délvidéki magyarok változatos képzőművészetére.

Balázs-Arth szócikkei helyenként kisebb tanulmányokká terebélyesednek, jóval meghaladva a lexikonok tényszerű, szenttelen adatközlésének írásteljesítményét. A kiadványhoz, amely az utóbbi időszak egyik legjelentősebb magyar kiadói vállalkozása, Baranyi Anna művészettörténész írt szakmai előszót. A lexikont Tolnai Ottó esszéje indítja.

SZOMBATHY BÁLINT

(*Timp Kiadó, Budapest, 2007,*
672 oldal, 11 990 Ft)

SZENTKIRÁLYI ZOLTÁN:

Válogatott építészettörténeti és elméleti tanulmányok

Sokakhoz hasonlóan e sorok írójának könyvespolcán is megtalálhatók Szentkirályi Zoltán építészettörténeti monográfiái: a Détsy Mihállyal írt rövid építészettörténet második, 1959-es kiadása, valamint *Az építészet világtörténelme* címet viselő, kétkötetes mű. Mindkettő átfogó tárgykezelésével, következetes történeti szemléletével, részletes ismeretanyagával és nem utolsósorban bőséges illusztrációival emelkedik ki a hazai építészettörténeti irodalomból, s a mai napig jelentős helyük van a – nem oly nagy számú – összefoglaló művek között. Igaz, hogy már megjelentek a hazai könyvforgalomban olyan, idegen nyelvről fordított áttekintések is, amelyek céltudatosabban összefogott s kellően rövid szöveggel, valamint kizárólag rajzokból álló illusztrációikkal, térképeikkel, mellékelt fogalomtárakkal gyorsabb és egy bizonyos feladatra koncentráltabb ismeretszerzést tesznek lehetővé, ilyen például Wilfried Koch *Építészeti stílusok* című, 1997-ben megjelent kötete. Azonban a Szentkirályi Zoltán által írt összefoglalók adatgazdagsága, szemlélete, a befogadó számára a tárgyban engedett elmélyedés lehe-

tósége továbbra is nélkülözhetetlenné teszi a Szentkirályi-műveket.

Érthető tehát, hogy a szerzőnek a Terc Kiadó által összegyűjtött, kötetben meg nem jelent tanulmányait tartalmazó gyűjtemény felkelti az érdeklődést. Az eredeti megjelenési helyeiről kiemelt és itt közölt írások előszavát Szalai András írta, bevezetve az olvasót a keletkezés körülményeibe, a visszhangtalanság okai-
ba, utalva egyben az írások aktualitására is. A történeti írások közül kettő a 15. és 16. századi itáliai re-

neszánsz építészet legjelentősebb alkotásaival, elmélet és gyakorlat összefüggéseivel foglalkozik. Ezekben a Műegyetem egykori professzora egyforma hangsúllyal szerepelteti és tárgyalja az építészeti traktátusok szövegét, valamint az elkészült

épületeket, kitekintéssel a társadalom és a szellemi élet más területeire. Szentkirályi Zoltán munkásságával jelentősen hozzájárult a barokk stílussal szembeni ellenérzések leküzdéséhez is, objektív jellemzőinek bemutatásával, ellentmondásosságának megértésével. 1986-ban önálló tankönyvben foglalta össze mindazt, amit az európai művészettörténet e nagy stílusáról építészeti vonatkozásban fontosnak tartott. E gyűjteményben is több tanulmány foglalkozik a barokkal, közülük kiemelttől érdekes a római Szent

Péter bazilika előtti tér Bernini általi tervének megvalósulását összegező írás. Az építészetben túlmutató, művészettörténeti vonások dominálnak a francia barokk és az akadémiaiak kapcsolatát vizsgáló tanulmányban.

Mindezek mellett az egyik legtanulságosabb írás a hazai építészképzés 1945 előtti időszakát áttekintő tanulmány, nem kevés áthallással. Mert hiába a kezdet elsősége, ha az oktatás minősége nem váltja be a hozzá fűzött reményeket. Hiába az

oktatási szándék, ha késik a királyi jóváhagyás. Hiába a műszaki ismeretek iránti igény, ha nehezen önállósul a mérnöki tudományok mellett az építész szakma. Nehezen oldható fel az ellentmondás a tanszabadsággal járó tudáshi-

ány és a kötött oktatást kísérő felesleges vagy elavult tananyag között. Hiszen az alapos, elmélyült hozzáértést önmagában egyik metódus sem nyújthatja, ha maga a tanuló nem törekszik erre. Ha pedig törekszik, legtöbbször éppen az oktatással szemben kell haladnia. De a legnehezebb feladat mégis az oktatók vállára nehezedik: minduntalan dönteniük kell a meglévő és a folyamatosan megjelenő új ismeretek arányáról, s megtartás és változtatás dilemmájában szinte mindig az előbbi győz. Legalább egy-egy tanszék élén álló személy

életében. S bár az egész tanulmány igen körültekintő és mértéktartó, mégis kénytelen megállapítani a 20. század első évtizedeire vonatkozóan: „A nyugdíj és a halálozás sorrendjében tulajdonképpen csak a tanszékvezető tanárok személye változott – esetleg ezzel együtt a

tanszék elnevezése is – anélkül, hogy ebből valami komolyabb, a nevelési elveket felfrissítő reform születhetett volna.”

BUDA ATTILA

(Terc Kiadó, Budapest, 2006,
492 oldal, 4800 Ft)